

Biuletyn Informacyjny **TECHNIKA i USC**

ISSN 1425-2872

Nr 3 (16)

III kwartał 1998

cena 9 zł

Wydawca: PTH „TECHNIKA” sp. z o.o. 44-102 GLIWICE, ul.Toszecka 2, tel./fax (0-32) 231-97-03, 231-85-81

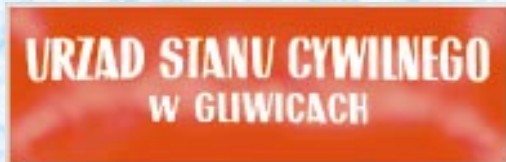
- *Rozmowa z mgr A. Czajkowską z WSO UW w Warszawie*
- *Zmiany w niemieckim prawie rodzinnym*

PTH „TECHNIKA” sp. z o.o.
44-102 Gliwice, ul. Toszecka 2, tel./fax (032) 31-97-03, 31-85-81

WSZYSTKO DLA USC

SZYLDY EMALIOWANE

*HIGROMETRY
DO ARCHIWUM*

*DRUKI AKCYDENSOWE
I OPRAWY OZDOBNE*

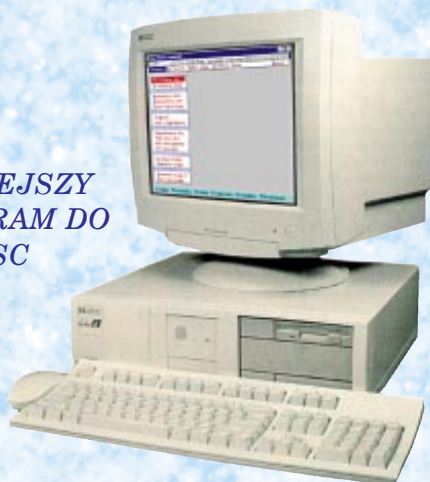

*JEDYNY W POLSCE
BIULETYN DLA USC*

WYDAWNICTWA

*NAJPOPULARNIEJSZY
W POLSCE PROGRAM DO
OBSŁUGI USC*

*SZAFY DO
ARCHIWUM*

TECHNIKA i USC

OGÓLNOPOLSKI
BIULETYN INFORMACYJNY
DLA URZĘDÓW STANU
CYWILNEGO

NR 3 (16)
III kwartał 1998 r.

ADRES REDAKCJI:

ul. Toszecka 2
44-102 Gliwice
tel./fax (0-32) 231-97-03, 231-85-81
e-mail: pth@technika.gliwice.pl

REDAKTOR NACZELNY:

Władysław PENAR

ZESPÓŁ REDAKCYJNY:

Wiesława Ogulewicz
e-mail: biuletyn@technika.gliwice.pl
Małgorzata Korzeniowska
Witold Lewicki - ZG SUSC

SKŁAD KOMPUTEROWY:

Andrzej Dębicki

DRUK:

Drukarnia EPIGRAF s.c.
ul. Bernardyńska 19
44-100 Gliwice
Nakład 2200 egz.
Niniejszy numer zamknięto
2 września 1998 r.

WYDAWCA I KOLPORTER:

Przedsiębiorstwo Techniczno-
Handlowe TECHNIKA sp. z o.o.
ul. Toszecka 2, 44-102 Gliwice
tel./fax (0-32) 231-97-03, 231-85-81

Cena 1 egzemplarza kwartalnika „TECHNIKA i USC” wynosi w 1998r. 9,00 zł. PTH TECHNIKA prowadzi sprzedaż biuletynu na zasadzie prenumeraty rocznej. Cena rocznej prenumeraty wynosi 36,00 zł.

Prenumerata przyjmowana jest na podstawie wpłaty dokonanej na konto **PTH TECHNIKA sp. z o.o., ul. Toszecka 2, 44-102 Gliwice**, w PKO I Oddział Gliwice, nr konta: 10202401-234102-170-1, z zaznaczeniem liczby egzemplarzy. Należy również podać dokładny adres odbiorcy biuletynu.

Na pierwszej stronie okładki:
Siedziba USC w Rybniku

W numerze:

<i>Rozmowa z mgr Alicją Czajkowską kier. Oddziału Prawno - Adm. WSO UW w Warszawie</i>	
CHĘTNIE SŁUŻYMY INNYM	4
<i>dr hab. Elżbieta Wojnicka</i>	
OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH - ZAGADNIENIA WYBRANE	7
ERRATA nr 2 do Informatora adresowego urzędów stanu cywilnego	11
<i>Fritz Peter</i>	
ZMIANY W NIEMIECKIM PRAWIE RODZINNYM	12
WZORY PROJEKTÓW NOWYCH DRUKÓW AKTÓW STANU CYWILNEGO	16
WZORY AKTÓW STANU CYWILNEGO	19
<i>mgr Krystyna Gładych</i>	
PAŃSTWA, W STOSUNKACH Z KTÓRYMI ISTNIEJE WZAJEMNOŚĆ W ZAKRESIE UZNANIA WYROKÓW ORZEKAJĄCYCH ROZWÓD	21
GALERIA USC - RYBNIK	23

Spokojny okres urlopowy mamy już za sobą. Zbliża się gorący czas szkoleń i stosowania w praktyce nowych regulacji prawnych związanych z konkordatem, ochroną danych osobowych i nowym podziałem administracyjnym kraju.

Pragniemy, aby nasz biuletyn oraz inne wydawnictwa firmowane przez SUSC RP a rozsyłane do urzędów stanu cywilnego przez „TECHNIKE” pomogły przygotować się merytorycznie do nadchodzących zmian.

W sierpniu zaczęliśmy rozsyłać do urzędów stanu cywilnego cenne wydawnictwo pt. „USC i obcokrajowcy” wydane na zlecenie SUSC w Niemczech. W przygotowaniu jest „Instrukcja o sporządzaniu aktów stanu cywilnego” autorstwa Pani mgr Krystyny Gładych, uwzględniająca najświeższe zmiany w ustawie o aktach stanu cywilnego oraz kodeksie rodzinnym i opiekuńczym, zawierająca m.in. wzory dokumentów na nowych, obowiązujących od 15 listopada, formularzach. Aby sprawnie i bez zgrzytów dotarły one na Państwa biurka chcemy zaproponować określony sposób postępowania, co wyjaśniamy na stronie 20. Liczymy na zrozumienie naszych dobrych intencji!

Jednocześnie przypominamy: biuletyn „TECHNIKA i USC” rozsyłany jest w przedostatnim tygodniu każdego kwartału! Przed interwencją w redakcji o braku numeru pisma, radzimy sprawdzić czy nie leży on w urzędzie miasta czy gminy.

Redaktor Naczelny

Penar
Władysław Penar

POZNAJMY SIĘ

CHĘTNIE SŁUŻYMY INNYM

Rozmowa z mgr Alicją Czajkowską, kierownikiem Oddziału Prawno-Administracyjnego WSO UW w Warszawie

Redakcja: *Jest Pani osobą znaną w województwie warszawskim z racji sprawowanej funkcji, a we wszystkich urzędach w kraju jest Pani znana jako współautorka publikacji pt. PRAWO O AKTACH STANU CYWILNEGO z objaśnieniami. Może więc, na początek, kilka słów o Pani pracy zawodowej, doświadczeniach.*

Czym - poza problemami dotyczącymi u.s.c. - zajmuje się Pani jako pracownik WSO UW w Warszawie?

Alicja Czajkowska: Poza tym, że jestem Kierownikiem Oddziału Prawno-Administracyjnego w Wydziale Spraw Obywatelskich, wykonuję zawód radcy prawnego w wymiarze 1/2 etatu poza Urzędem Wojewódzkim. Jeśli chodzi o moje zawodowe obowiązki i kompetencje, to poza nadzorem merytorycznym nad działalnością urzędów stanu cywilnego, czy jak to się zwykło mówić w uproszczeniu - nad rejestrację stanu cywilnego, należą do nich:

- zagadnienia z dziedziny obywatelstwa polskiego,
- zmiany imion i nazwisk, oraz
- problematyka konsularna w zakresie kompetencji Oddziału.

Tak więc oba wykonywane przeze mnie zawody satysfakcjonują, pozwalając na zajmowanie się szerokim obszarem prawa. Powiem też nieskromnie, że w kilku jego dziedzinach jestem specjalistą. Mam również pewien dorobek publicystyczny i piśmienniczy w dziedzinie fachowych opracowań prawniczych. Aktualnie pracuję nad nową publikacją dla Wydawnictw Prawniczych - będzie to obszerny komentarz prawa o aktach stanu cywilnego.

Red.: *Jak wygląda nadzór wojewody nad urzędami stanu cywilnego w Waszym regionie. Czy jest on Pani zdaniem zadowolający; co ewentualnie można by zmienić, poprawić?*

Pytanie to związane jest z często wyrażanymi opiniami kierowników urzędów stanu cywilnego (z różnych stron kraju), iż czują się pozostawieni sami sobie - zwłaszcza w ostatnich latach, kiedy to otwarcie granic spowodowało lawinę nowych problemów związanych z obrotem zagranicznym.

A.Cz.: Pytacie Państwo jak wygląda nadzór wojewody nad urzędami stanu cywilnego? Otóż wydaje mi się, że jest on wszechstronny, oczywiście realizowany przez dyrektora Wydziału Spraw Obywatelskich, a w szczególności przez Oddział Prawno-Administracyjny, którym kieruję. W ramach nadzoru merytorycznego przeprowadzane są kontrole urzędów stanu cywilnego w województwie warszawskim, które zawsze połączone są z instruktażem. Co najmniej raz w roku nasz wydział organizuje kilkudniowe szkolenia dla kierowników urzędów stanu cywilnego, ich zastępców i pracowników tych urzędów, w którym biorą udział także pracownicy urzędów rejonowych. Ponadto wydział organizuje narady robocze z kierownikami urzędów stanu cywilnego, które także mają charakter szkoleniowy. Należy również wspomnieć o rozlicznych opiniach prawnych wydawanych kierownikom urzędów stanu cywilnego tak w sprawach indywidualnych jak i ogólnych, wówczas w formie wyjaśnień prawnych. Kierownicy urzędów stanu cywilnego w województwie warszawskim - wydaje się - nie mogą narzekać, że są pozostawieni sami sobie. Wiedzą bowiem, że w każdym dla nich trudnym pod względem prawnym przypadku, mogą zwrócić się o radę osobiście lub telefonicznie do nadzoru, co też często czynią. Zawsze w takich przypadkach oczekuję od nich propozycji interpretacyjnej, bądź rozstrzygnięcia problemu prawnego, z którym to zgadzam się lub nie. Chodzi jednak o to, aby podejmując próby oceny prawnej stanu faktycznego kierownicy urzędów

stanu cywilnego byli partnerami w tym zakresie, a nie biernie oczekiwali na „receptę”. Dzięki takiej współpracy podnoszą oni swoją wiedzę, nie popadając w rutynę. W istocie w ostatnich latach wskutek zwielokrotnienia obrotu prawnego w dziedzinie prawa o aktach stanu cywilnego i innych przepisów związkowych jak: prawo o obywatelstwie, paszportach, cudzoziemcach, kodeks rodzinny i opiekuńczy, prywatne prawo międzynarodowe itp. - praca kierowników urzędów stanu cywilnego jest trudna, wymagająca nie tylko dużej wiedzy teoretycznej ale i praktyki. Oddział Prawno-Administracyjny w osobach moich kolegów, dobrych prawników, i przy moim udziale, stara się pomagać kierownikom urzędów stanu cywilnego w rozstrzygnięciu problemów prawnych.

Miło mi wspomnieć, że nierzadko dzielę się swoją wiedzą i doświadczeniem z kolegami z kraju. Wymieniam z nimi poglądy w tej niełatwej dziedzinie prawa, z uwagą słuchając ich racji i argumentów. Myślę, że jest to życzliwe sobie środowisko, powodowane zawsze chęcią służenia innym. Interesant dla nas nigdy nie jest „intruzem” ale osobą, której chcemy pomóc i kompetentnie merytorycznie załatwić sprawę.

Red.: *Jak kształtuje się współpraca pomiędzy Waszym Wydziałem a DSO MSWiA. Czy szkolenia organizowane przez WSO są wspomagane merytorycznie przez DSO - jaką pomocą służy MSWiA?*

A.Cz.: Współpraca z DSO, z osobami zajmującymi się problematyką urzędów stanu cywilnego, jest w zasadzie dobra. Polega ona przede wszystkim na wymianie poglądów prawnych w sprawach kontrowersyjnych, czasem na udziale w szkoleniach. Należy stwierdzić, że DSO nigdy nie odmawia swego udziału w szkoleniach, jeżeli o taki prosimy.

W dziedzinie szkolenia wydaje się, że DSO winien wypracować ciekawszą aniżeli dotąd metodykę i program. Moim zdaniem forma szkolenia nie powinna ograniczać się do chaotycznej dyskusji z jego uczestnikami ani też do referowania problemów przez jedną osobą w czasie dwóch czy trzech dni. Wykłady nawet wytrawnego erudyty, posiadającego niemałą wiedzę, mogą być nużące, jeżeli jest to tylko jedna i ta sama osoba rozmawiająca ze słuchaczami. Myślę, że ciekawą formułą szkolenia proponuje lubelski oddział SUSC, przede wszystkim ze względu na liczbę i poziom wykładawców. Dyskusja wówczas jest ożywiona, bowiem tak słuchacze jak i wykładawcy mają możliwość, w oparciu o naukę i praktykę, wymienić poglądy i w przypadkach kontrowersyjnych przyjąć konsensus prawnie uzasadniony. Zawsze byłam i jestem zwolennikiem prowadzenia szkolenia przez wielu a nie jednego wykładawcę.

Red.: *A relacje WSO UW - samorzady?*

A.Cz.: Współpraca z samorządami jest dobra, nie obserwuje się niedoceniania pracy kierowników urzędów stanu cywilnego i problematyki tych urzędów. W samorządach w województwie warszawskim, moim zdaniem, istnieje przekonanie, iż jest to dobra wizytówka ich pracy. Potwierdzeniem tego jest wola tworzenia w gminach urzędów stanu cywilnego. Ostatnio tj. w 1997 i 1998 roku w gminach: Białołęka, Targówek i Wawer powstały nowe urzędy stanu cywilnego. Rady gmin zadbały o ich siedziby i obsadę etatową.

Red.: *Z jakimi problemami najczęściej zwracają się do Pani kierownicy urzędów stanu cywilnego Waszego województwa?*

A.Cz.: Kierownicy urzędów stanu cywilnego zwracają się do mnie z bardzo różnymi problemami. Najczęściej jednak w sprawie oceny prawnej zagranicznych aktów stanu cywilnego tj. czy w istocie wobec braku legalizacji ich zgodności z prawem, można te dokumenty uznać jako akty stanu cywilnego podlegające transkrypcji do ksiąg miejscowych, w trybie art. 73 prawa o aktach stanu cywilnego; zapisu imion obcych w aktach

stanu cywilnego, posiadających odpowiedniki w języku polskim, dotyczących obywateli polskich urodzonych za granicą a także i w kraju; skuteczności uznania dziecka w sytuacji, gdy czynność taka została dokonana za granicą, w sprawach zatarcia śladów adopcji, sytuacji prawnej dziecka przysposobionego, uznanego, w przypadku nadania dziecku nazwiska męża matki, ustalenia i zaprzeczenia ojcostwa; dokumentów stwierdzających możliwość prawną do zawarcia małżeństwa itp.

Red.: *Najtrudniejszy przypadek w Pani pracy zawodowej to ...*

A.Cz.: Wiele jest trudnych przypadków w mojej pracy zawodowej, nie oznacza to jednak, że nie można ich rozwiązać i zasadnie rozstrzygnąć. Bez wątpienia najtrudniejsze są takie, gdy istnieje luka w prawie. Ale i w takim przypadku, w oparciu o istniejące i obowiązujące przepisy prawne, praktykę zawodową, orzecznictwo i fachowe komentarze rozstrzygamy problemy wydawałoby się nierozwiązywalne. Np. z ostatnich miesięcy: pełnomocnik strony - adwokat obywatelki Federacji Rosyjskiej, rzekomo urodzonej w Polsce, dla której sporządzono we właściwym czasie akt urodzenia a która to żyła i mieszkała od dzieciństwa na terenie b. ZSRR i posługiwała się zagranicznymi dokumentami stanu cywilnego na inne dane aniżeli w polskim akcie urodzenia - pozwał Wojewodę Warszawskiego do Sądu Wojewódzkiego w Warszawie o ustalenie tożsamości osoby. W tym zakresie istnieje luka w prawie o aktach stanu cywilnego.

Reprezentując przed sądem wojewodę wyraziłam pogląd, z którym zgodził się pełnomocnik powódki, że w procesie tym ma zastosowanie wyłącznie art. 189 kodeksu postępowania cywilnego tj. ustalenie przez sąd istnienia stosunku prawnego lub prawa, przy czym stroną pozwaną nie może być wojewoda, ale winna nią być matka powódki, i wniosłam o oddalenie powództwa przeciwko wojewodzie. Sprawa pozostaje jeszcze w procesie.

Nierzadko bywa, że z pozoru błaha sprawa okazuje się być poważnym problemem, np. w sprawach sprostowania w akcie stanu cywilnego oczywistego błędu pisarskiego przy logicznej a nie

gramatycznej interpretacji art. 28 prawa o aktach stanu cywilnego. Także w tych sprawach bywa różna praktyka, pomimo wielokrotnych wyjaśnień, szkoleń itp. Trzeba jednak pamiętać, że w tej samej grupie spraw, w zależności od faktów i dowodów, rozstrzygnięcie może być różne. Każda bowiem sprawa ma charakter indywidualny, co może mieć wpływ na ocenę prawną.

Red.: *Czy wydziały spraw obywatelskich współpracują z sobą w zakresie jednorodnego stosowania prawa w urzędach stanu cywilnego?*

A.Cz.: Nie należy wymagać, aby np. DSO ustalał jakieś schematy w zakresie stosowania obowiązującego prawa. Można jedynie oczekiwać ustalania pewnych oczywistych zasad postępowania w procesie rejestracji stanu cywilnego, np. w sprawach obrotu prawnego za granicą, dokonywania wzmianek marginesowych, uznawania obcych orzeczeń sądowych, wydawania odpisów z akt stanu cywilnego, poprawności zapisów w aktach stanu cywilnego. Można oczywiście oczekiwać od DSO stanowiska w zakresie rozbieżności interpretacyjnej przepisów prawa właściwego dla urzędów stanu cywilnego, ale nie wyręczania w rozstrzygnięciu i wydawaniu decyzji w indywidualnych sprawach obywateli. Dlatego nie mogę odpowiedzieć na pytanie, czy WSO współpracują z sobą w zakresie jednorodnego stosowania prawa. Współpracują o tyle, o ile mają taką potrzebę, a prawo - moim zdaniem - stosuje każdy w swoim zakresie w przekonaniu, że czyni to ze znajomością rzeczy. Wydaje się, że w skrajnych przypadkach wadliwego stosowania prawa, rolą DSO jest zlikwidowanie tego rodzaju zjawisk.

Red.: *Wszyscy wiemy, że przed urzędami stanu cywilnego staną nowe zadania wynikające z postanowień podpisanego niedawno konkordatu. Czy zmiany te budzą Pani obawy, w czym można upatrywać trudności?*

A.Cz.: Zmiany w praktyce urzędów stanu cywilnego wynikające z wejścia w życie konkordatu w zasadzie nie budzą moich obaw. Tym bardziej, że nie są mi znane ostatnie wersje proponowanych zmian w kodeksie rodzinnym i opiekuń-

czym (rozmowa miała miejsce w pierwszych dniach lipca br. - przyp. red.). Z pewnością czeka nas obowiązek szkolenia kierowników u.s.c. w tym zakresie, ale mam nadzieję, że poradzimy sobie z tymi problemami, byle w ustawie dotyczącej tych zmian ustalono rozsądne *vacatio legis*. Szkoda, że nie przesłano nam projektów zmian tych przepisów do opinii. W ogóle pomijanie wojewody w procesie legislacyjnym nie jest dobrą i racjonalną praktyką. Coraz częściej zdarza się, że w wyniku niedoceniaenia praktyków-prawników w procesie legislacyjnym, zachodzi konieczność ponownej nowelizacji prawa.

Red.: Co sądzi Pani o komputeryzacji urzędów stanu cywilnego. Są takie województwa, gdzie komputeryzacja jest daleko posunięta, urzędy nieźle wyposażone w stosowny sprzęt, ale są też i takie, gdzie akty stanu cywilnego sporządzane są ręcznie a kierownicy borykają

się z problemami finansowymi... Jak wygląda tego typu statystyka w województwie warszawskim?

A.Cz.: Jestem zwolennikiem komputeryzacji urzędów stanu cywilnego jednak problem tkwi w środkach finansowych. Wiele urzędów stanu cywilnego w naszym województwie posiada już sprzęt komputerowy, ale i niemają ich część tego sprzętu jeszcze nie ma.

Red.: Jakie jest Pani zdanie na temat organizowania się kierowników urzędów stanu cywilnego. Czy widzi Pani potrzebę istnienia takiego podmiotu jak S USC RP? Jeśli tak - czy S USC spełnia właściwą rolę?

A.Cz.: To wspaniale, że kierownicy urzędów stanu cywilnego zrzeszyli się w stowarzyszeniu; myślę, że ma już ono pewne osiągnięcia. Ostatnio wszak przejawiało niemąłą inicjatywę w zakresie propozycji do zmian kodeksu rodzinnego i opiekuńczego oraz prawa o aktach

stanu cywilnego. Szkoda tylko, że tak mała jest współpraca S USC z tzw. nadzorem nad urzędami stanu cywilnego. Wydaje się, że należałoby rozważyć możliwość zmian statutowych w kierunku umożliwienia rzeczywistego członkostwa pracownikom nadzoru w stowarzyszeniu. Myślę, że w tej grupie zawodowej nie ma jest doświadczonych pracowników i prawników, którzy nierzadko wzbogaciliby ambitne inicjatywy i działania stowarzyszenia.

Red.: Bardzo dziękujemy za rozmowę.
Spisała Wo

mgr Alicja Czajkowska - ukończyła Wydział Prawa Uniwersytetu Warszawskiego. Od ponad 40 lat pracuje w Wydziale Spraw Obywatelskich UW w Warszawie, gdzie kieruje Oddziałem Prawno-Administracyjnym. Zainteresowania: literatura, architektura, historia sztuki muzyka.

UZUPEŁNIENIE

W ostatnim numerze biuletynu, na str. 10 zamieściliśmy zdjęcie uczestniczek konferencji w Lublinie zatytułowane „Warszawianki”, spod którego „uciekła” składaczowi ostatnia linia zawierająca informację dotyczącą czwartej od lewej Pani: **mgr Urszula Olszewska, kier. USC w Warszawie**. Panią Kierownik i wszystkich Czytelników serdecznie przepraszamy!

Redakcja

OFERTA SPECJALNA

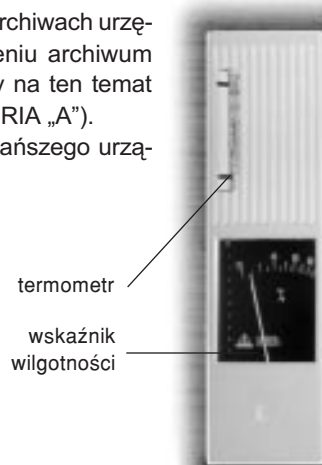
Według pracowników Archiwum Państwowego najczęstsze zalecenia pokontrolne w archiwach urzędów stanu cywilnego dotyczą konieczności zainstalowania w każdym pomieszczeniu archiwum prostych urządzeń pomiarowych do **pomiaru wilgotności i temperatury** (szczegóły na ten temat można znaleźć w numerze 4 (13) biuletynu „TECHNIKA w USC” w artykule KATEGORIA „A”). Oferujemy Państwu wysyłkową sprzedaż najbardziej uniwersalnego, a zarazem najtańszego urządzenia do pomiaru wilgotności i temperatury w jednej obudowie

HIGROMETRU H-881 †

cena: 110,00 + VAT + koszty wysyłki.

Udzielamy pełnych świadczeń gwarancyjnych i doradztwa technicznego w zakresie zapewnienia właściwych parametrów przechowywania akt urzędów stanu cywilnego.

Zamówienia prosimy kierować pod adresem:
PTH „TECHNIKA” sp. z o.o., ul. Toszecka 2,
44-102 Gliwice, tel./fax (0-32) 231-97-03, 231-85-81

OCHRONA DANYCH OSOBOWYCH - ZAGADNIENIA WYBRANE

Rangę ochrony danych osobowych podkreśla zamieszczenie dotyczących jej reguł w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Zgodnie z art. 51 Konstytucji, obowiązek ujawnienia informacji dotyczących własnej osoby może być nałożony tylko na podstawie ustawy. Władze państwowe mogą zbierać, gromadzić i udostępniać wyłącznie takie dane, które są niezbędne w demokratycznym państwie prawnym. Każdy ma prawo dostępu do dotyczących go urzędowych dokumentów i zbiorów danych. Służy mu także prawo żądania sprostowania lub usunięcia informacji nieprawdziwych, niepełnych, bądź zebranych z naruszeniem wymagań ustawowych. Konstytucja odsyła do ustawodawstwa zwykłego, które określa zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji. Podstawowe znaczenie ma, kompleksowo regulująca tę problematykę, ustawa z 27 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych, obowiązująca od 29 kwietnia 1998 r. Otwierający ją art. 1 gwarantuje każdemu prawo do ochrony dotyczących go danych osobowych. Przedmiotem dalszych uwag jest przedstawienie - w granicach narzuconych przez rozmiar publikacji - rozwiązań przyjętych w tym akcie prawnym.

Przedmiot ochrony

W myśl art. 6 ustawy, za „dane osobowe” uważa się każdą informację dotyczącą osoby fizycznej, pozwalającą na określenie tożsamości tej osoby. Opierając się na wyjaśnieniu zawartym w projekcie ustawy z 1996 r. należy dodać, że tożsamość człowieka może być określona m.in. na podstawie numeru ewidencyjnego, numeru identyfikacji podatkowej, a także cech szczególnych tej osoby, takich

jak cechy fizyczne, fizjologiczne, psychiczne, umysłowe, kulturowe, społeczne lub majątkowe. W grę wchodzi również metoda identyfikacji genetycznej, dokonywana wspólnie dzięki badaniu struktury DNA.

Różnorodność danych osobowych jest imponująca: kategoria ta obejmuje zarówno informacje neutralne, znane wielu osobom (np. zawód), jak i należące do sfery prywatności człowieka, w tym także najbardziej chronione, niedostępne dla innych (np. preferencje seksualne). W piśmiennictwie niesporne jest nadto, że dane osobowe mogą występować w różnych postaciach: tradycyjnej, tj. utrwalone na piśmie oraz w formie zdjęć, filmów lub zarejestrowanego głosu. Jednolite traktowanie wszystkich danych nie jest zatem ani możliwe, ani poprawne. Dlatego klasyfikacja przyjęta przez ustawodawcę wyróżnia dane o szczególnym charakterze (art. 27 ustawy), zwykle określane jako „wrażliwe” oraz pozostałe dane. Pierwsze z nich - „wrażliwe” - ujawniają pochodzenie rasowe lub etniczne, poglądy polityczne, przekonania religijne lub filozoficzne, przynależność wyznaniową, partyjną lub związkową, jak również informacje o stanie zdrowia, kodzie genetycznym, nałogach i życiu seksualnym człowieka. Drugi typ - dane „neutralne” - obejmują pozostałe informacje o człowieku. Zasady wykonywania czynności, których przedmiotem jest każdy z wymienionych rodzajów danych osobowych, zostaną przedstawione przy wyjaśnianiu pojęcia „przetwarzanie danych”.

Zbiory danych

Dane osobowe są przetwarzane w systemach informatycznych lub za-

warte w kartotekach, skorowidzach, księgach, wykazach, a ponadto w innych zbiorach ewidencyjnych. Ustawa odnosi się zarówno do zautomatyzowanych zbiorów danych, jak i innych zbiorów. W myśl art. 7 p. 1 ustawy przez „zbiór danych” rozumie się każdy posiadający strukturę zestaw danych o charakterze osobowym, dostępnych według określonych kryteriów, niezależnie od tego, czy zestaw ten jest rozproszony lub podzielony funkcjonalnie. Uzasadnienie projektu ustawy z 1996 r. wymienia największe ze zbiorów. Nie pretendując do wyliczenia wyczerpującego wymienić można: księgi stanu cywilnego, ewidencję ludności, ewidencję wydanych paszportów, ewidencję osób objętych powszechnym obowiązkiem obrony, rejestry młodzieży uczącej się lub studiującej, ewidencję kont bankowych, rejestry skazanych oraz ukaranych za wykroczenia, księgi wieczyste, rejestry policyjne i inne. Nawet to przykładowe wyliczenie wskazuje na bardzo szeroki zasięg zastosowania ustawy o ochronie danych osobowych i doniosłość jej postanowień dla praw każdego człowieka.

Podmioty podlegające ochronie

Zgodnie z art. 2.1 ustawy, jej postanowienia odnoszą się do osób fizycznych, których dane osobowe są lub mogą być przetwarzane w zbiorach danych. Prawodawca nie skorzystał z możliwości rozszerzenia zakresu podmiotowego ochrony, przewidzianej w konwencji strasburskiej z 28 stycznia 1981 r. o ochronie osób fizycznych w związku z automatycznym przetwarzaniem danych osobowych. Z tego po-

wodu ustawa polska nie chroni informacji dotyczących ugrupowań, stowarzyszeń, fundacji, spółek, korporacji i innych organizacji gromadzących bezpośrednio lub pośrednio osoby fizyczne i posiadających - bądź nie - osobowość prawną.

Podmioty przetwarzające dane

Przepisom ustawy podlega działalność administratorów zbiorów danych, którzy mają status: organów państwowych lub organów samorządu terytorialnego, innych państwowych i komunalnych jednostek organizacyjnych oraz podmiotów niepaństwowych, realizujących zadania publiczne. Ustawa znajduje zastosowanie także do osób fizycznych i prawnych oraz jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, które przetwarzają dane osobowe w związku z działalnością zarobkową, zawodową lub dla realizacji celów statutowych. Poza zasięg działania ustawy wykracza natomiast aktywność osób fizycznych przetwarzających dane osobowe wyłącznie w celach osobistych lub domowych. Powoływane już uzasadnienie projektu ustawy wyjaśnia, że chodzi o: korzystanie z prywatnych notesów komputerowych, wprowadzanie do domowego komputera telefonów, adresów, dat urodzin, imienin itp., jeżeli dokonywane jest dla własnych potrzeb. Działania takie nie stwarzają zagrożenia dla prywatności osoby, której dotyczą dane. Nietrudno dostrzec, że omawiany wyjątek ma znaczenie symboliczne.

Przetwarzanie danych osobowych

Zgodnie z definicją ustawową (art. 7 p. 2), „przetwarzanie danych” oznacza wszelkie informacje wykonywane na danych osobowych, takie jak: zbieranie, utrwalanie, przechowywanie, opracowywanie, zmienianie, udostępnianie i usuwa-

nie danych, a w szczególności operacje, które wykonuje się w systemach informatycznych. Powszechne dotychczas „ręczne” przetwarzanie danych nie dawało takiej możliwości penetrowania życia człowieka, jak dzieje się to współcześnie - w dobie zautomatyzowanego ich przetwarzania. Jednostkowe informacje dotyczące człowieka, zamieszczone w odrębnych zbiorach danych, mogą być obecnie z wielką łatwością i szybkością zestawione. Otrzymana w ten sposób suma danych, zebranych ze wszystkich zintegrowanych komputerowych zbiorów danych, „odsłania” osobę, której dotyczą informacje i zagraża jej prywatności. Charakteryzując to zjawisko stwierdzono wręcz, że biurokracja uzyskała „niekontrolowany instrument władzy”. Wskazane zagrożenia muszą być wzięte pod uwagę przy wytyczaniu zasad przetwarzania danych. Jednocześnie pamiętać trzeba, iż żądanie nieujawniania informacji odnoszących się do człowieka nie zawsze może i powinno być uwzględnione. Decydują o tym różne względy, np. konieczność zapewnienia bezpieczeństwa państwa, spokoju publicznego, ochrony osób trzecich, a także służące innym prawo do informacji.

Wspomniano już, że ustawa przewiduje odmienne reguły dopuszczalności przetwarzania danych w zależności od tego, czy są to dane „wrażliwe” czy pozostałe. Obecnie zagadnienia te wymagają dokładniejszego omówienia.

Przetwarzanie danych „wrażliwych” jest dozwolone, jeżeli:

- osoba, której one dotyczą, wyraziła na to zgodę w formie pisemnej. Zgoda nie jest potrzebna, gdy przetwarzanie polega na usunięciu danych. Legalna definicja „zgodny” (daleka, niestety, od poprawności redakcyjnej) uznaje ją za oświadczenie woli, „którego treścią jest zgoda na przetwarzanie danych osobowych tego, kto składa oświadczenie”. Zgody się nie

domniemywa; poza tym nie można uważać jej za dorozumianą, opierając się na oświadczeniu woli innej treści (art. 7 p. 5 ustawy). Cytowana definicja oraz brzmienie uzasadnienia projektu ustawy pozwalają twierdzić, że legislator wiąże skutki prawne tylko z „oświeconą” zgodą zainteresowanego. Udzielając jej, musi on mieć świadomość znaczenia swojego oświadczenia woli;

- zezwala na to przepis szczególny innej ustawy, dając pełne gwarancje ochrony danych;
- jest niezbędne dla ochrony żywotnych interesów osoby, której dane dotyczą lub innej osoby;
- jest nieodzowne do wykonywania działań statutowych np. kościołów, stowarzyszeń lub innych niezarobkowych instytucji o celach politycznych, naukowych itp., a równocześnie dotyczy jedynie członków tych organizacji i zapewnione są pełne gwarancje ochrony przetwarzanych danych;
- dane są niezbędne do dochodzenia praw przed sądem;
- jest niezbędne do wykonywania zadań administratora zbioru danych, odnoszących się do zatrudnienia pracowników i innych osób, a zakres przetwarzanych danych jest określony w ustawie;
- jest prowadzone w celu ochrony zdrowia, leczenia pacjentów przez osoby trudniące się zawodowo leczeniem i stworzone są pełne gwarancje ochrony danych osobowych;
- dotyczy danych przekazanych do wiadomości publicznej przez osobę, której dotyczą.

Drastyczne zawężenie podstaw dopuszczalności przetwarzania danych osobowych odnosi się do danych dotyczących skazań, orzeczeń o ukaraniu, mandatów karnych, a także innych orzeczeń wydanych w postępowaniu sądowym lub administracyjnym. Ich przetwarzanie jest dozwolone wyłącznie na podstawie ustawy (art. 28 ustawy).

Warunki dopuszczalności przetwarzania pozostałych danych („neutralnych”) dają większą swobodę administratorowi zbioru. Zasada jest, w myśl art. 23 ustawy, że wolno przetwarzać dane, jeśli osoba, której one dotyczą, wyrazi na to zgodę. Zgoda może także obejmować przetwarzanie danych w przyszłości, jeśli nie zmieni się cel przetwarzania. Niekiedy przetwarzanie danych jest legalne mimo braku zgody. Ma to miejsce wówczas, gdy przetwarzanie:

- jest niezbędne dla ochrony żywotnych interesów osoby, której dotyczą dane, a niemożliwe jest uzyskanie jej zgody; w takim wypadku dane można przetwarzać do czasu, gdy otrzymanie zgody będzie możliwe;
- ma swoją podstawę w przepisach prawa. Uzasadnienie projektu ustawy wyjaśnia, że w szczególności chodzi tu o sytuację, w których przepisy prawa wprowadzają obowiązek podawania oznaczonych danych osobowych, np. przy rejestracji urodzeń, małżeństw, zgonów;
- jest niezbędne dla osoby, której dotyczą dane. Uzasadnienie projektu ustawy jako ilustrację tego motywu wskazuje na bezpieczeństwo zawierania umów cywilnoprawnych, np. sprzedaży nieruchomości, umów ubezpieczeniowych;
- jest konieczne do wykonania określonych prawem zadań realizowanych dla dobra publicznego;
- jest nieodzowne do wypełnienia usprawiedliwionych celów administratora zbioru, a przetwarzanie danych nie narusza praw i wolności osoby, której dane dotyczą.

Obowiązki administratora danych osobowych

Wskazane wyżej przesłanki dopuszczalności przetwarzania danych osobowych są dodatkowo podporządkowane zasadzie przyjmującej,

że administrator zbioru winien dołożyć szczególnej staranności w celu ochrony interesów osób, których dotyczą dane (art. 26 ustawy). Ustawa wymaga, aby były one kompletne, aktualne i prawdziwe (arg. z art. 32 p. 6 oraz 35 ustawy). Ponadto administrator przetwarzający dane obciążony jest obowiązkiem zapewnienia ich merytorycznej poprawności i adekwatności „w stosunku do celów w jakich są przetwarzane” (art. 26 p. 3 ustawy). Konieczne jest przestrzeganie ustawowo określonych reguł zbierania danych osobowych (art. 24 i 25 ustawy), ich przechowywania (art. 26 p. 4; 36-39 ustawy) oraz udostępniania (art. 29-30 ustawy).

Zasadą jest zbieranie danych od osoby, której one dotyczą. Na administratorze spoczywa obowiązek poinformowania jej o: celu zbierania danych, istnieniu lub nieistnieniu obowiązku ich podania oraz podstawie prawnej takiego obowiązku. Choć ustawa nie powtarza postanowienia projektu, zgodnie z którym brak obowiązku uzasadnia odmowę udzielenia informacji, uznać należy za niesporne, że zainteresowanemu przysługuje w podanych warunkach takie prawo. Administrator musi poinformować osobę, której dotyczą dane, o możliwości wglądu do danych oraz ich poprawiania. W związku ze sformułowaniem drugiego z uprawnień pojawia się zarzut o braku jego synchronizacji z prawem żądania uzupełnienia, uaktualnienia bądź sprostowania danych (art. 32 p. 6 ustawy). Wymienione obowiązki administratora danych zostają normatywnie wyłączone, jeżeli ustawa zezwala na przetwarzanie danych bez ujawniania faktycznego celu ich zbierania (art. 24.2 ustawy).

W sytuacji, gdy dane zbierane są od innej osoby niż ta, której dotyczą, zobowiązania administratora są zbliżone do wymienionych wyżej. Równocześnie zwolniono go od ich wypełniania, jeśli:

- przepisy innej ustawy (np. o policji oraz o Urzędzie Ochrony Państwa) przewidują lub dopuszczają zbieranie danych osobowych bez wiedzy osoby, której one dotyczą,
- dane są ogólnie dostępne (np. w książce telefonicznej, adresowej lub innej ogólnodostępnej publikacji),
- dane są niezbędne dla celów badań naukowych, historycznych, statystycznych itd. lub badania opinii publicznej, a jednocześnie przetwarzanie danych nie naruszy praw ani wolności osoby, której one dotyczą, zaś wypełnienie ustawowych obowiązków przez administratora danych pociągałoby za sobą nadmierne nakłady lub zagrażałoby realizacji celu badania,
- dane nie będą przetwarzane przez administratora po ich jednorazowym wykorzystaniu.

Reguła dotycząca przechowywania danych przyjmuje, że nie powinny być one - w postaci umożliwiającej identyfikację osoby, której dotyczą - przechowywane dłużej niż jest to potrzebne do osiągnięcia celu przetworzenia (art. 26 p. 4 ustawy).

Natomiast w odniesieniu do udostępniania danych osobowych ustawa uznaje, iż administrator zbioru udostępnia je w celach innych niż włączenie do zbioru, osobom lub podmiotom uprawnionym do ich otrzymania na mocy przepisów prawa (art. 9.1 ustawy). Jednocześnie, w dalszych postanowieniach ustawy (art. 29.2) czytamy, że - z wyjątkiem danych „wrażliwych” - administrator może udostępnić dane także innym osobom, i to w celach innych niż włączenie do zbioru, jeżeli uzasadnią one w sposób wiarygodny potrzebę posiadania danych. Warunkiem uzyskania dostępu jest stwierdzenie braku obawy naruszenia praw i wolności osób, których dotyczą dane (art. 29.2 ustawy). Przedstawiona regulacja skłania do refleksji. W przepisie następującym

bezpośrednio po cytowanym czytamy bowiem, że administrator odmawia udostępnienia danych innym osobom i podmiotom niż uprawnione do ich otrzymania na mocy przepisów prawa, gdyby spowodowało to „istotne naruszenie dóbr osobistych osób, których dane dotyczą, lub innych osób” (art. 30 p. 4 ustawy). Porównanie obu przepisów prowadzi do wniosku o niespójności przyjętego rozwiązania. Ustawa zawiera dwie różne dyspozycje dla administratora danych, dotyczące tej samej sytuacji. Ponadto stwierdzić należy, że administrator danych nie powinien mieć uprawnienia do dokonywania oceny, czy naruszenie dóbr osobistych jest „istotne”, czy też nie wypełnia tego kryterium. Każde naruszenie dóbr osobistych, ocenione wedle mierników obiektywnych, powinno wyłączać dopuszczalność udostępniania danych osobowych.

Wspomnieć trzeba o ustawowym obowiązku wykorzystywania udostępnionych danych wyłącznie zgodnie z celem, dla osiągnięcia którego zostały udostępnione (art. 9.4 ustawy). Uzasadnienie projektu wyjaśnia, że niedopuszczalne jest np. wykorzystanie dla celów marketingowych danych adresowych udostępnionych do badań naukowych.

Ochrona praw jednostki, której dane osobowe są przetwarzane

Ustawa gwarantuje ochronę praw osoby, której dotyczą dane m.in. poprzez przyznanie jej uprawnień kontrolnych. Ich wyliczenie jest przykładowe. Podstawowe znaczenie ma prawo otrzymania informacji o: istnieniu zbioru, zakresie zawartych w nim danych i terminie ich zgromadzenia w zbiorze, administrato-rze zbioru, sposobie zebrania danych, celu i sposobie ich przetwarzania, treści danych, ich wykorzystaniu i udostępnianiu itd. Pewne ograniczenie prawa do informacji

może nastąpić w razie przetwarzania danych dla celów statystycznych, naukowych, archiwalnych itp., a udzielenie informacji pociągałoby za sobą nakłady niewspółmierne z zamierzonym celem (art. 32.4 ustawy).

Potrzeba ochrony praw osoby, której dane podlegają przetworzeniu konkretyzuje się wyraźnie wówczas, gdy dane są niekompletne, nieaktualne, nieprawdziwe lub zebrane z naruszeniem ustawy bądź zbędne do osiągnięcia celu, dla którego zostały zebrane. W takich sytuacjach administrator danych ma obowiązek niezwłocznego uzupełnienia, uaktualnienia, sprostowania danych, czasowego lub stałego wstrzymania ich przetwarzania lub ich usunięcia ze zbioru, chyba że odrębne ustawy przewidują inny tryb postępowania (art. 35.1 ustawy).

Ustawa wprowadza obowiązek zabezpieczenia danych (rozdz. 5 ustawy). Ma on zagwarantować, że - poza osobami upoważnionymi - nikt nie będzie miał możliwości dostępu do danych, ich zaboru, uszkodzenia lub zniszczenia (art. 36 ustawy). Dotychczas brak było w tym zakresie odpowiedniej regulacji. Jak przypomina projekt ustawy, dane zabezpieczone były jedynie w sposób pośredni: za pomocą przepisów instrukcyjnych oraz przepisów o fizycznej ochronie gmachów urzędowych.

Respektowanie praw osób, których dane mają być przetwarzane, wzmacnia również obowiązek rejestracji zbiorów danych. Dokonuje jej Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych. Działalność tego organu ma także na celu (co najmniej pośrednio) ochronę praw zagrożonych lub naruszonych na skutek przetwarzania danych. W razie stwierdzenia naruszenia przepisów o ochronie danych osobowych, Generalny Inspektor w drodze decyzji administracyjnej nakazuje administratorowi zbioru

przywrócenie stanu zgodnego z prawem. Ustawa wymienia tytułem przykładu m.in. usunięcie uchybień, uzupełnienie, uaktualnienie, sprostowanie, udostępnienie lub nieudostępnienie danych oraz ich usunięcie (art. 18.1 ustawy) - jako egzemplifikacje sposobów przywrócenia stanu zgodnego z prawem.

Prawodawca wprowadził również sankcje karne. Za przestępstwo zostały uznane m.in.: przetwarzanie danych, do których przetwarzania sprawca nie jest upoważniony (art. 49 ustawy), przechowywanie przez administratora danych osobowych w zbiorze niezgodnie z celem utworzenia zbioru (art. 50 ustawy), niezgłoszenie do rejestracji zbioru danych (art. 53 ustawy).

Na zakończenie rozważań o prawach osoby, której dane są przetwarzane, zastanowić się trzeba, czy służyć jej roszczenia majątkowe. Projekt ustawy (obok środków ochrony o charakterze niemajątkowym) wprowadził roszczenie o zadośćuczynienie pieniężne. Służyć ono miało pokrzywdzonemu w razie zwinionego naruszenia dóbr osobistych przy przetwarzaniu danych. Obok tego projekt przewidywał roszczenie odszkodowawcze, jeżeli wskutek naruszenia dóbr osobistych przy przetwarzaniu danych osobowych została wyrządzona szkoda majątkowa. Ustawa o ochronie danych osobowych nie zawiera norm powtarzających te postanowienia ani nie odsyła do przepisów kodeksu cywilnego o ochronie dóbr osobistych. Sądzę, że przyjęte rozwiązanie jest błędne. Współcześnie ustawodawca polski w innych przepisach (np. w kodeksie cywilnym - nowelizacja z 1996 r., w ustawie o prawie autorskim i prawach pokrewnych z 1994 r.) wzmacnia ochronę dóbr osobistych. Brak podobnej regulacji z ustawie o ochronie danych osobowych należy uznać za nieuzasadniony.

dr hab. Elżbieta Wojnicka

ERRATA nr 2

do *Informatora adresowego urzędów stanu cywilnego*

Za biuletynem TP SA Dyrekcji Okręgu w Katowicach, informujemy o planowanych zmianach:

I Zmiany numeracji związane z likwidacją 4 central analogowych w Katowicach, Gliwicach, Bytomiu i Sosnowcu

Zmiana polegać będzie na dodaniu przed dotychczasowym 6-cyfrowym numerem cyfry „2”

- w Katowicach zmiana będzie dotyczyć abonentów o numerach rozpoczynających się cyframi „51” i „57”
- w Gliwicach zmiana będzie dotyczyć abonentów o numerach rozpoczynających się cyframi „31”, „37”, „38” i „39”
- w Bytomiu zmiana będzie dotyczyć abonentów o numerach rozpoczynających się cyframi „81”
- w Sosnowcu zmiana będzie dotyczyć abonentów o numerach rozpoczynających się cyframi „66” i „69”.

II Włączenie Strefy Rybnickiej i Strefy Chrzanowskiej do Katowickiej Strefy Numeracyjnej

Po tej operacji w całym województwie będzie można dzwonić bezpośrednio, wybierając 6- lub w większości 7-cyfrowy numer abonenta.

Dla wszystkich mieszkańców Katowickiej Strefy Numeracyjnej obowiązywać będzie jeden numer kierunkowy: 0-32. Termin operacji: III-IV kwartał 1998 r.

III Zmiany numeracji w województwach: bielskim, częstochowskim i opolskim

W województwie bielskim nastąpi zmiana numeracji na 7-cyfrową przez:

- dodanie cyfry „2” przed numerami 6-cyfrowymi rozpoczynającymi się cyframi: „1”, „4”, „5” i „6”
- dodanie cyfry „8” przed numerami 6-cyfrowymi rozpoczynającymi się cyfrą „7”
- dodanie cyfr „22” przed numerami 5-cyfrowymi rozpoczynającymi się cyfrą „2”
- dodanie cyfr „84” przed numerami 5-cyfrowymi rozpoczynającymi się cyfrą „3”.

W województwie częstochowskim nastąpi zmiana numeracji na 7-cyfrową przez dodanie cyfry „3” przed dotych-

STRONA	ZMIANY, POPRAWKI, AKTUALIZACJA (wytłuszczoną czcionką)
11	W warszawskiej strefie telekomunikacyjnej 6-cyfrowe numery telefonów rozpoczynające się cyframi, 25” poprzedzić cyfrą, 8”
12	Zielonka, tel. 781-99- 67 , fax 781-99- 89 , telexu nie ma
13	dodać poz. 50: Warszawa-Targówek, ul. Kondratowicza 20, 00-983 Warszawa, tel. (0-22) 675-30-66, fax 675-73-36, kod teryt. 01077
13	dodać poz. 51: Warszawa-Wawer, ul. Włókiennicza 54, 04-974 Warszawa, tel. (0-22) 612-61-41, 612-62-60, fax 612-62-42
27	W strefie telekomunikacyjnej Inowrocław numery kierunkowe „0-533” i „0-536 zamienić na „0-52”, zaś dotychczasowe numery rozpoczynające się cyfrą, 1” lub „5” poprzedzić cyfrą „3” , a rozpoczynające się cyfrą, 6” poprzedzić cyfrą „5”
34	Nowe Miasto, skreślić numer tel. 62-69-40 i wpisać nowe 661-40-69 wewn. 36 i 661-40-70 wewn. 36, fax 661-44-56
41	Elbląg, tel. 235-53-75, fax 239-33-30
58	Stawiszyn, tel. 752-80-79 wewn. 34, fax 752-80-97
61	W katowickiej strefie telekomunikacyjnej numer kierunkowy „0-376” zastąpić numerem „0-32”, a następujące po nim 5-cyfrowe numery poprzedzić cyframi, 67”
61	Jastrzębie, fax 471-70-70
63	Ogrodzieniec, tel. (0-32) 672-30-55, fax 672-17-71
64	Lyski, tel. 430-00-51, 430-04-01, 430-04-04, fax 430-00-31
65	Zbrosławice, ul. Wolności 109 A, 42-674 Zbrosławice
87	Lubin przenieść z grupy MIASTA I GMINY do MIASTA
102	Czamy Dunajec, tel. (0-18) 265-71-78, fax 265-71-54
133	Dynów, 37-760 Dynów
134	Horyniec Zdrój
140	Białobrzegi, tel. 225-19-70
158	Stare Juchy, tel./fax (0-87) 619-90-53, 619-90-84, 619-90-71
170	Pleśna , tel. 79-81-95
189	Łłowa, ul. 1 Maja 6

czasowymi numerami 6-cyfrowymi. W województwie opolskim wszyscy abonenci otrzymają cyfrę „4” przed do-

tychczasowe 6-cyfrowe numery. Wszystkie ww. zmiany mają się zakończyć w 1998 roku.

Od 1 lipca br. następuje w Republice Federalnej Niemiec nowelizacja prawa o małżeństwie i prawa o dzieciach. Całe tzw. prawo rodzinne, od 1938 r. wyodrębnione z systemu prawnego, ponownie zostaje włączone do kodeksu cywilnego, stanowiąc jego IV część. Zmiany są wprowadzone niewielkie, jednak z punktu widzenia dostosowywania prawa do zmieniającej się rzeczywistości ważne.

Istotą reformy było zniesienie niezrozumiałych przeszkód w zawieraniu małżeństw, jak np. okresu odczekania 10 miesięcy przed zawarciem nowego małżeństwa dla kobiety po rozwodzie lub zakaz zawierania małżeństwa przez osoby spowinowacane. Znosi się również przepis publicznego wywieszania zapowiedzi o woli zawarcia małżeństwa oraz obowiązek udziału świadków w ceremonii.

Zostały ułatwione warunki wystawiania zaświadczeń o zdolności prawnej do zawarcia małżeństwa z uwzględnieniem międzynarodowej umowy o wystawianiu zaświadczeń.

Prawo małżeńskie w nowej wersji

Wiek uprawniający do zawarcia małżeństwa wg prawa niemieckiego osiąga się wraz z uzyskaniem pełnoletności, tzn. z ukończeniem 18 lat. Zwolnienie z tego wymogu przez sąd opiekuńczy jest możliwe, jeżeli jeden z narzeczonych ukończył 16 lat, natomiast drugi jest pełnoletni. Osoba niepełnoletnia, zawierająca małżeństwo za zgodą sądu, nie staje się przez to pełno-

ZMIANY W NIEMIECKIM PRAWIE RODZINNYM

letnia i w pełni zdolna do czynności prawnych.

Bezpośrednimi przeszkodami w zawarciu małżeństwa są: pozostawanie w związku małżeńskim, pokrewieństwo w linii prostej, oraz pomiędzy rodzeństwem biologicznym i przyrodnym jak również przysposobienie.

Przeszkoda pozostawania w związku małżeńskim nakłada na urzędnika w Niemczech obowiązek sprawdzenia, czy wszystkie poprzednie małżeństwa zostały rozwiązane, niezależnie od tego czy chodzi o obywateli niemieckich czy obcokrajowców. Rozwiązanie małżeństwa pomiędzy obywatelem polskim i niemieckim przez polski sąd staje się skuteczne w Niemczech dopiero po uznaniu wyroku przez krajowe (landowe) ministerstwo sprawiedliwości na wniosek jednego z zainteresowanych.

Do warunków zawarcia małżeństwa należy jednoczesna obecność narzeczonych przed urzędnikiem stanu cywilnego. Oświadczenie woli zawarcia małżeństwa musi zostać złożone osobiście.

Po złożeniu oświadczenia woli urzędnik stanu cywilnego stwierdza, że narzeczeni zawarli małżeństwo zgodnie z prawem. Zawarcie małżeństwa może na wniosek narzeczonych nastąpić w obecności jednego lub dwóch świadków, co nie jest jednakże obowiązkiem.

Urzędnik stanu cywilnego może odmówić przyjęcia oświadczeń tylko wtedy, gdyby małżeństwo takie podlegało zniesieniu. Regulacja ta ma zapobiec współuczestniczeniu urzędnika stanu cywilnego w małżeństwach pozornych. A co to są małżeństwa pozorne? Ustawodawca nie wyjaśnia tego jednoznacznie - używa sformułowania, że małżeństwo podlega zniesieniu, jeżeli małżonkowie nie zamierzali podjąć „poważnego zobowiązania i wzajemnej odpowiedzialności za

pożycie małżeńskie”, co jest rozumiane jako zawarcie małżeństwa w celu innym niż założenie rodziny.

Do przepisów formalnych należy również rejestracja zawarcia małżeństwa w księdze małżeństw przez urzędnika stanu cywilnego. Ma to znaczenie jedynie deklaratoryjne.

Od 1 lipca 1998 małżeństwa zawarte z formalnymi wadami będą na wniosek zainteresowanych osób tylko znoszone, tzn. rezygnuje się z instytucji sądowego unieważnienia małżeństwa (zniesienie małżeństwa odbywa się ze skutkiem od dnia prawomocnego zniesienia, a unieważnienie działało wstecz - przyp. tłumacza). Właściwym do przyjęcia wniosku o zniesienie będzie urząd administracji publicznej, a nie jak poprzednio prokurator. O zlikwidowaniu skutków małżeństwa zawartego z wadami prawnymi będzie orzekał sąd w postanowieniu o zniesieniu.

Zmiany w ustawie o aktach stanu cywilnego

Narzeczeni zgłaszają wolę zawarcia małżeństwa we właściwym urzędzie stanu cywilnego, aby można było sprawdzić ich zdolność prawną do zawarcia małżeństwa. Zgłoszenie to może nastąpić wspólnie, przez jednego z narzeczonych mającego pełnomocnictwo drugiego z nich lub w szczególnych przypadkach - pisemnie lub przez pełnomocników.

Właściwość urzędu stanu cywilnego nadal będzie określana miejscem zamieszkania lub stałego pobytu jednego z narzeczonych. W przypadku kilku miejsc zamieszkania narzeczeni mają wolny wybór.

Jeżeli narzeczeni pragną zawrzeć związek małżeński w innym urzędzie stanu cywilnego, urzędnik stanu cywilnego przyjmujący oświadczenia musi dostać upoważnienie z właści-

wego USC, w którym nastąpiło zgłoszenie woli zawarcia małżeństwa. Urzędnik stanu cywilnego potrzebuje do sprawdzenia zdolności prawnej wszystkich wymaganych odpisów aktów i zaświadczeń. Jeżeli nie wszystkie dokumenty mogą zostać przedłożone, przyjmowane jest zapewnienie (forma oświadczenia składanego pod przysięgą).

Zaświadczenia o zdolności prawnej do zawarcia małżeństwa

Republika Federalna Niemiec ratyfikowała w ubiegłym roku porozumienie Międzynarodowej Komisji Stanu Cywilnego (CIEC) nr 20 z 5 września 1980 r. o wystawianiu zaświadczeń o zdolności prawnej do zawarcia małżeństwa, które obowiązuje od 1 listopada 1997 r. Dlatego niemieckie urzędy stanu cywilnego wystawiają zaświadczenia do przedstawienia za granicą już tylko na nowym, kilkujęzycznym formularzu, niezależnie od tego czy chodzi o kraj, który przystąpił do porozumienia czy nie.

Przy zawieraniu małżeństwa w Niemczech polscy narzeczeni musieli do tej pory przedkładać swoje zaświadczenia o zdolności prawnej do zawarcia małżeństwa we właściwej niemieckiej placówce konsularnej w celu umieszczenia na nim poświadczenia właściwości polskiego urzędu do wystawiania zaświadczenia. Poświadczenie to nie jest wymagane od 1 lipca 1998. Niemniej jednak, jeżeli niemiecki urzędnik stanu cywilnego będzie miał wątpliwości, może wymagać legalizacji zaświadczenia w formie przyjętej pomiędzy Niemcami a danym państwem.

Dalsze ułatwienia dla obywateli polskich mogą nastąpić jedynie wtedy, gdy Polska przystąpi do Międzynarodowej Komisji Stanu Cywilnego CIEC lub zostaną podpisane odpowiednie umowy bilateralne.

Niemieckie prawo o nazwiskach

Dla zagranicznych urzędników stanu cywilnego niemieckie prawo o na-

zwiskach jest bardzo skomplikowane. W latach 1900-1976 było ono uregulowane w kodeksie cywilnym bardzo jasno: - Nazwisko małżeńskie i nazwisko dzieci wywodzi się od mężczyzny. Mężczyzna był jedynym nazwiskodawcą.

Od 1976 roku małżonkowie mogą wybierać nazwisko noszone w małżeństwie. Wybierają nazwisko rodowe męża lub nazwisko rodowe żony jako wspólne nazwisko rodzinne, zwane nazwiskiem „małżeńskim”.

W 1991 roku Trybunał Konstytucyjny uznał tę część prawa o nazwiskach, która preferowała mężczyznę, za sprzeczną z konstytucją, co spowodowało w 1994 roku daleko idącą reformę.

Aby ułatwić zrozumienie bardzo skomplikowanego prawa o nazwiskach, należy najpierw wyjaśnić różne pojęcia. Wraz z urodzeniem każdy człowiek nabywa „nazwisko rodowe”, które jest jednocześnie jego nazwiskiem rodzinnym. Nazwisko rodowe może ulegać różnym zmianom, które podlegają rejestracji w księdze urodzeń i są możliwe na podstawie złożonego oświadczenia lub decyzji administracyjnej:

- zmiany sytuacji rodzinnej poprzez legitymację (uznanie dziecka za małżeńskie) lub adopcję,
- skutków zmiany nazwiska przez rodziców,
- nadania nazwiska przez jedno z rodziców,
- urzędowej zmiany nazwiska w trybie administracyjnym.

Zgodnie z prawem niemieckim nazwiskiem rodowym jest aktualne noszone nazwisko stwierdzone na podstawie księgi urodzeń, a więc nazwisko wpisywane przez urzędnika stanu cywilnego do odpisu aktu urodzenia.

W przypadku osoby stanu wolnego nazwisko rodzinne jest identyczne z nazwiskiem rodowym. Nazwisko rodzinne względnie rodowe może składać się z jednego członu np. „Schneider”. Istnieją jednak również nazwiska dwuczłonowe lub wieloczłonowe, które są łączone myślni-

kiem, jak np. „Müller-Wipperfürth” lub nazwisko znanej zawodniczki „Greiner-Petter-Memm”. Także inne formy nazwisk są w Niemczech spotykane takie jak: „auf der Heide”, „an der Mauer”, „kleine Häusermann” czy „Fröhlich genannt Harder”.

Szczególnym „prezenterem” dla urzędników stanu cywilnego stała się Konstytucja Weimarska dla Rzeszy Niemieckiej z 11 sierpnia 1919 roku, która zniosła arystokrację i przekształciła ostatnio noszony tytuł szlachecki w człon nazwiska następujący po imionach. Nie wolno tym samym traktować tego tytułu jako formy grzecznościowej, lecz jako człon nazwiska w formie męskiej i żeńskiej. Z reguły nazwiska takie brzmią następująco:

- Ingo **Ritter zu Schönstein**,
- Bogislav **Freiherr von Podewils**,
- Inka **Freiin von Horn**,
- Luise **Freifrau von Glockenstein**,
- Anton Wilhelm **Graf von Sundhaus**.

W szczególnych przypadkach, gdy chodzi o stary francuski tytuł szlachecki, występuje również „**Baron von Turenne**”.

Nazwiskiem rodzinnym jest również nazwisko, które nosi osoba będąca w związku małżeńskim lub osoba, która była w związku małżeńskim. W przypadkach małżonków nazwiskiem rodzinnym jest wybrane wspólne nazwisko małżonków.

Do nazwiska rodzinnego należy również tzw. nazwisko towarzyszące, którym może być nazwisko rodowe lub nazwisko małżeńskie z poprzedniego małżeństwa dodane do aktualnego nazwiska małżeńskiego. Z nazwiska towarzyszącego można w każdej chwili zrezygnować.

Prawo o nazwiskach małżonków

Pierwsza możliwość to **wybór wspólnego nazwiska dla obojga małżonków**. Do wyboru są: nazwisko rodowe męża i nazwisko rodowe

żony. Wybrane nazwisko jest obowiązujące na cały okres trwania małżeństwa i nie może być zmieniane.

Dla osób niezdecydowanych lub obstających przy swoim dotychczasowym nazwisku istnieje możliwość zaniechania wyboru i noszenia dotychczasowego nazwiska również w małżeństwie. Nie gra przy tym żadnej roli kwestia, z jakich członów składa się dotychczasowe nazwisko - czy jest to nazwisko rodowe, czy nazwisko z wcześniejszego małżeństwa, czy nazwisko z wcześniejszego małżeństwa + nazwisko towarzyszące.

Tacy małżonkowie mogą w każdej chwili zdecydować się na późniejszy wybór wspólnego nazwiska małżeńskiego. Wybór taki będzie od 1 lipca 1998 możliwy bezterminowo, oraz będzie wymagał przyjęcia i rejestracji przez właściwego urzędnika stanu cywilnego.

Jeżeli jeden lub oboje partnerzy mają obce obywatelstwo to istnieje rozszerzone prawo wyboru nazwiska dla narzeczonych. Jeżeli małżonkowie nie dokonują wspólnego wyboru, każdy z nich pozostaje przy swoim dotychczasowym nazwisku wg swojego ojczystego prawa o nazwiskach. Podstawą wyboru nazwiska dla obojga narzeczonych może być ojczyste prawo o nazwiskach jednego z narzeczonych. Zawsze też można wybrać prawo niemieckie dla obojga partnerów, nawet jeśli prawo ojczyste tego nie akceptuje.

Na przykład: w małżeństwie „polsko-niemieckim” lub „polsko-polskim” nazwisko może być wybrane według prawa polskiego lub niemieckiego. Należy zwrócić uwagę na to, że wybór ten nie jest ujęty w odpisie aktu małżeństwa, lecz jedynie w księdze rodzinnej, tzn. można go odczytać z rubryki 10 odpisu z księgi rodzinnej. W międzynarodowym odpisie aktu małżeństwa pojawia się jedynie efekt końcowy (tzn. jakie nazwisko zostało wybrane, ale nie ma informacji, wg którego prawa wybór ten został dokonany - przyp. tłum.).

Jeżeli małżonkowie zdecydowali

się na wybór nazwiska wg prawa niemieckiego i postanowili wybrać wspólne nazwisko małżeńskie, to osoba, której nazwisko nie zostało wybrane jako wspólne, może dodać nazwisko towarzyszące, które jest częścią nazwiska rodzinnego. Jako nazwisko towarzyszące może zostać przyjęte własne nazwisko rodowe lub dotychczasowe nazwisko rodzinne. Nie można przyjąć nazwiska towarzyszącego, gdy nazwisko małżeńskie składa się już z dwóch członów.

Nazwisko towarzyszące może zostać umieszczone przed nazwiskiem małżeńskim lub po nim i jest połączone z nim myślnikiem, np. wspólnym nazwiskiem jest „Schmitt”, nazwiskiem rodowym współmałżonka „Müller” czyli możliwe jest dla tego drugiego współmałżonka nazwisko „Müller-Schmitt” lub „Schmitt-Müller”.

Jeżeli nazwisko rodowe lub dotychczasowe składa się z dwóch członów, to jako nazwisko towarzyszące może zostać wybrany tylko jeden jego człon. Jeżeli drugi z współmałżonków w naszym przykładzie, którego nazwisko nie zostało wybrane na wspólne nazwisko małżeńskie, nazywałby się „Müller-Lüdenscheidt”, mógłby wybrać następujące warianty: „Schmitt-Müller”, „Schmitt-Lüdenscheidt”, „Müller-Schmitt”, lub „Lüdenscheidt-Schmitt”.

Nazwisko dziecka

Najprostszym rozwiązaniem jest, gdy rodzice noszą wspólne nazwisko małżeńskie. Dziecko otrzymuje zawsze wspólne nazwisko małżeńskie rodziców jako nazwisko rodowe. Jeżeli rodzice nie noszą wspólnego nazwiska małżeńskiego, ustawodawca przewidział wiele różnych wariantów.

Nowe prawo obowiązujące od 1 lipca 1998 roku bazuje w kwestii nazwisk na instytucji wspólnej opieki rodzicielskiej, aby nie robić różnicy między dziećmi pochodzącymi z małżeństwa i dziećmi pozamałżeńskimi. Przy otrzymywaniu nazwisk decydujące jest tylko, kto sprawuje

opiekę rodzicielską. Rozwiązanie takie prowadzi jednak do trudno wyobraźalnych rozwiązań. W każdym razie nazwisko musi pochodzić od jednego z rodziców.

Jeżeli dziecko jest pozamałżeńskie i nie ustalono ojcostwa, to dziecko otrzymuje w tym przypadku nazwisko matki noszone w momencie rejestracji urodzenia. Nie ma żadnego znaczenia kwestia, z jakich członów składa się to nazwisko. Tym samym nazwiskiem dziecka może stać się nazwisko rodowe matki, nazwisko z jej wcześniejszego małżeństwa lub nazwisko z wcześniejszego małżeństwa z nazwiskiem towarzyszącym.

W przypadku, gdy rodzice nie dokonali wyboru wspólnego nazwiska małżeńskiego lub dziecko zostało uznane przez ojca i oboje rodzice posiadają władzę rodzicielską to muszą wspólnie określić nazwisko dziecka. Może to być nazwisko ojca lub matki. Tak samo jak w poprzednim przypadku jest bez znaczenia, z jakich członów nazwisko to się składa.

Decyzję tą należy podjąć przed rejestracją urodzin pierwszego dziecka i z mocy ustawy obowiązuje ona wszystkie następne dzieci tych samych rodziców. Mimo, że sama rejestracja nazwiska po urodzeniu jest już dość skomplikowana, możliwe są jeszcze późniejsze zmiany. Wymienienie wszystkich możliwości byłoby zbyt szczegółowe, ale ogólnie możliwe są zmiany przez:

- nadanie nazwiska,
- zmianę nazwiska tego z rodziców, od którego dziecko przyjęło nazwisko,
- późniejsze ustanowienie wspólnej opieki rodzicielskiej.

Dziecko do 5 lat zmienia nazwisko automatycznie wraz ze zmianą nazwiska swojego nazwiskodawcy. Dla dzieci od 5 do 14 lat ustawowy przedstawiciel składa odpowiednie oświadczenie. Od 14 lat dziecko musi wyrazić zgodę na zmianę nazwiska, przy czym w przedziale od 14 do 18 lat zgodę musi jeszcze wyrazić przedstawiciel ustawowy.

Wszystkie zmiany nazwiska muszą w Niemczech zostać urzędowo zarejestrowane i muszą dojść do wiadomości urzędnika rejestrującego zdarzenia w księdze urodzeń. Jeżeli w Niemczech nie jest prowadzona dla danej osoby księga urodzeń (np. w przypadku braku miejsca zamieszkania w Niemczech - przyp. tłum.), właściwym do rejestracji jest Urząd Stanu Cywilnego nr I w Berlinie.

Nowe prawo opiekuńcze w Niemczech

Można pomyśleć, że ciągle coś nowego pojawia się w prawie niemieckim; ale to zmiany w małżeństwie i rodzinie oraz powstanie nowych form związków partnerskich po prostu wymusiły reformę prawa opiekuńczego, które ma się dopasować do tych zmian i odpowiadać strukturze społeczeństwa.

Dla lepszego zrozumienia sytuacji chciałbym przedstawić kilka liczb:

W ostatnich 20 latach liczba par nieformalnych w RFN, prowadzących wspólne gospodarstwo domowe, wzrosła dziesięciokrotnie - do liczby 1,3 miliona!

Liczba urodzeń małała w tym samym czasie o 27% rocznie, ale liczba dzieci urodzonych poza małżeństwem podwoiła się. Rodzice co 6. dziecka nie są małżeństwem. Tendencja ta rośnie, a np. w Paryżu już co drugie dziecko rodzi się poza małżeństwem.

Ze względu na te zmiany należało zmienić sytuację prawną dzieci urodzonych poza małżeństwem, ponieważ miały one do tej pory mniej praw.

Pełne uprawnienia dzieci małżeńskich i pozamałżeńskich oznacza, że znikną określenia „małżeńskie” i „pozamałżeńskie”. Takie różnicowanie pochodzenia jest jednak jeszcze mocno zakorzenione w naszym społeczeństwie i wymaga zmiany sposobu myślenia. Status dziecka w języku prawniczym będzie określony poprzez sformułowanie „dziecko, którego rodzice pozostają w związku małżeńskim”, względnie „dziecko,

którego rodzice nie pozostają w związku małżeńskim”. W związku z tymi zmianami opracowano nowy wzór aktu urodzenia, z którego znikają treści dyskryminujące dziecko pozamałżeńskie.

Pochodzenie

Pochodzenie dziecka podlega prawu państwa, w którym ma ono miejsce stałego pobytu. Może ono być również określone na podstawie statusu osobowego jednego z rodziców oraz na podstawie prawa państwa, którego jest on obywatelem.

W przypadku kilku obywatelstw decyduje prawo państwa, z którym istnieją najściślejsze związki, jednakże gdy jedno z rodziców jest Niemcem, stosuje się tylko prawo niemieckie.

Matką dziecka jest kobieta, która je urodziła! Brzmi to w pierwszym momencie trochę dziwnie, ale zdanie to uniemożliwia spory prawne pomiędzy matką genetyczną, a kobietą, która wydała dziecko na świat. Ignoruje się tym samym i traktuje jako niedopuszczalne użyczenie komórek jajowych i embrionów, chociaż jest ono z medycznego punktu widzenia możliwe i oceniane jako postęp.

Ojcem dziecka jest mężczyzna,

- który jest mężem matki w momencie urodzenia, tzn. tak jak dotychczas mąż jest automatycznie ojcem, jeżeli dziecko urodziło się w małżeństwie (nie obowiązuje już zasada liczenia 300 dni od rozwodu),
- który uznał ojcostwo lub którego ojcostwo zostało sądownie ustalone,
- w stosunku do dziecka, które urodziło się po prawomocnym wyroku sądu o rozwodzie nie zachodzi domniemanie pochodzenia z małżeństwa.

Uznanie i zaprzeczenie ojcostwa

Od 1 lipca ustawodawca wymaga zgody matki dziecka na uznanie - nie jest ona obwarowana żadnym termi-

nem. Uznanie ojcostwa może nastąpić już przed rejestracją urodzenia, jednakże tylko wówczas, gdy nie zachodzi domniemanie pochodzenia dziecka z małżeństwa. Jedynym wyjątkiem jest tu uznanie dziecka przez osobę trzecią podczas postępowania rozwodowego. Jest to zupełnie nowa instytucja prawna. Polega ona na tym, że mężczyzna który poczuwa się do ojcostwa dziecka może je uznać, mimo że matka dziecka pozostaje w związku małżeńskim. Warunkiem jest rozpoczęte postępowanie rozwodowe. Na takie uznanie musi wyrazić zgodę jeszcze obecny mąż matki. Jest on wprawdzie wpisywany do aktu urodzenia jako ojciec, ale z momentem uprawomocnienia się wyroku o rozwodzie uznanie staje się skuteczne. Ma to wyraz we wpisaniu do aktu urodzenia stosownej wzmianki dodatkowej. Tym samym oszczędza się rodzicom postępowania sądowego o zaprzeczenie ojcostwa.

Nowością jest również to, że nie żyjący w małżeństwie rodzice otrzymują wspólną opiekę (władzę) rodzicielską, jeżeli złożą wspólne „oświadczenie o opiece”, które jest rejestrowane przez notariusza lub w Urzędzie ds. Nietletnich.

Ustawa o opiece reguluje formy pomocy państwa dla dzieci i matek, które nie żyją w małżeństwie. Dobrowolna opieka państwa zastępuje dotychczasowe regulacje, aby np. pomóc w ustaleniu ojcostwa lub roszczeń dziecka do alimentów. Należy podkreślić, że jest to pomoc na zasadzie dobrowolności. Właściwym urzędem pozostaje Urząd ds. Nietletnich. Dlatego urzędnik stanu cywilnego będzie musiał również w przyszłości powiadamiać ten urząd o fakcie urodzenia dziecka poza małżeństwem.

Fritz Peter

dyr. Centrum Kształcenia Ustawicznego Federalnego Związku Urzędników Stanu Cywilnego Bad Salzschlirf

Tłumaczenie: Jerzy Bielerzewski

WZORY PROJEKTÓW NOWYCH AKTÓW STANU CYWILNEGO

Załącznik nr 10 *projektu* Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

STRONA DRUGA

Nr , data

ZAŚWIADCZENIE o zawarciu małżeństwa

Niniejszym potwierdzam, że w dniu, przeze mnie

.....
(imię i nazwisko oraz stanowisko duchownego)

W
(nazwa miejscowości)
(pełna nazwa i adres jednostki Kościoła lub związku wyznaniowego)

.....
imię (imiona) i nazwisko mężczyzny zawierającego małżeństwo

.....
imię (imiona) i nazwisko kobiety zawierającej małżeństwo

zawarli małżeństwo podlegające prawu
(nazwa Kościoła lub związku wyznaniowego)

zgodnie oświadczając wolę jednoczesnego zawarcia małżeństwa podlegającego prawu polskiemu.

Świadcami zawartego małżeństwa byli:

1. Nazwisko i imię (imiona)
2. Nazwisko i imię (imiona)

Zawarcie małżeństwa zarejestrowano w księdze małżeństw pod poz.

Własnoręczne podpisy osób:

zawierających małżeństwo

świadków

Niniejsze zaświadczenie służy wyłącznie do sporządzenia aktu małżeństwa w księdze małżeństw Urzędu Stanu Cywilnego w

m.p.

.....
(podpis duchownego i stanowisko)

Objaśnienia:

1. Zaświadczenie jest przeznaczone dla:

1. osób, które zawarły małżeństwo – 1 egz.
2. Urzędu Stanu Cywilnego, który sporządzi akt małżeństwa – 1 egz.
3. jednostki Kościoła lub związku wyznaniowego, w której zawarto małżeństwo – 1 egz.

f1. Przy sporządzaniu aktu małżeństwa kierownik USC wykorzystuje dane zawarte w drugostronnym zaświadczeniu.

Pouczenie:

Niniejszy dokument należy przekazać w ciągu pięciu dni od dnia zawarcia małżeństwa do Urzędu Stanu Cywilnego w
(w gminie, w której okręgu zawarto małżeństwo przed duchownym)

Niezachowanie tego terminu powoduje, że nie zostaje sporządzony akt małżeństwa w Urzędzie Stanu Cywilnego.

WZORY PROJEKTÓW NOWYCH AKTÓW STANU CYWILNEGO

Załącznik 12 *projektu* Rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji

Pieczeń podłużna USC'

PROTOKÓŁ

zawarcia małżeństwa poza lokalem urzędu stanu cywilnego

W dniu przedemną, Kierownikiem Urzędu Stanu Cywilnego w
złożyli zgodne oświadczenie o wstąpieniu w związek małżeński:

	Mężczyzna	Kobieta
1. Nazwisko
2. Imię (imiona)
3. Nazwisko rodowe
4. Stan cywilny
5. Data urodzenia
6. Miejsce urodzenia
7. Miejsce zamieszkania
Ojciec
8. Imię (imiona)
9. Nazwisko rodowe
Matka
10. Imię (imiona)
11. Nazwisko rodowe

Oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński zostały złożone w obecności świadków:

1. Nazwisko i imię (imiona)
2. Nazwisko i imię (imiona)

Osoby wstępujące w związek małżeński oświadczyły, że po zawarciu małżeństwa będą nosiły nazwiska:

1. Mężczyzna
2. Kobieta
3. Dzieci

Niniejszy protokół stanowi podstawę do sporządzenia aktu małżeństwa w księdze małżeństw Urzędu Stanu Cywilnego w

Po odczytaniu protokół podpisali:

osoby wstępujące w związek małżeński

świadkowie

m p

Kierownik
Urzędu Stanu Cywilnego

RZECZPOSPOLITA POLSKA

URZĄD STANU CYWILNEGO w Warszawie
Województwo warszawskie
Nr 24/1998 Warszawa, data 1998.03.13

Odpis zupełny aktu urodzenia

I DANE DOTYCZĄCE DZIECKA:

1. Nazwisko: Przedmą Kłopotnik Urzędu Stanu Cywilnego w w.st. Warszawa
2. Imię (imiona): stawił się w dniu 13 marca 1998. Płeć: chłopak Pan Jan
4. Data urodzenia: Wierzbica, nazwisko rodowe Kłopotnik, średnioży dnia 13 czerwca 1946 r. w Cieluchowie, zamieszkały w Warszawie, legitymujący się dowodem osobistym nr DG 7749319 i oświadczający, że uznaje za swoje
5. Miejsce urodzenia:

II DANE DOTYCZĄCE RODZICÓW:

	Ojciec	Mama
1. Nazwisko dziecka pochodzą z matki <u>Janoszy Wilk urodzonej dnia 17 września 1963</u>		
2. Imię (imiona): <u>chłopak w Koczanowie, zamieszkałej w Warszawie. Matka dziecka</u>		
3. Nazwisko rodzowe: <u>pozwolonego wyraziła zgodę na użycie. Dziecko będzie nosiło</u>		
4. Data urodzenia: <u>matki "Wilk". Podpisy: <u>matki</u></u>		
5. Miejsce urodzenia: <u>.....</u>		
6. Miejsce zarejestrowania w chwili urodzenia dziecka: <u>.....</u>		

III DANE DOTYCZĄCE OSOBY ZAKŁADU ZGŁASZĄCEJ URODZENIE:

1. Nazwisko i Imię (nazwa zakładu):
2. Miejsce zamieszkania (siedziba zakładu):
IV. UWAGI: Skreślono tekst drukowany rubryk I, II, III oraz nagłówek "Akt urodzenia".

-Podpis osoby zgłaszającej-
KIEROWNIK
Urzędu Stanu Cywilnego

Wzmiarki dodatkowe:

Miejsce na opłat skarbową: WARSZAWA data 1998.03.13

Poświadczam zgodność powyższego odpisu z treścią aktu w księdze urodzeń.
KIEROWNIK
Urzędu Stanu Cywilnego

M-4 (druk) EPUBAP na stałobitach PTH Technika, Gliwice

SZANOWNI PAŃSTWO - KIEROWNICY URZĘDÓW STANU CYWILNEGO

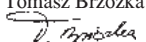
Po wcześniejszych zapowiedziach dociera nareszcie do Waszych rąk długo oczekiwana publikacja pt. „USC I OBCOKRAJOWCY”. Zawiera ona omówienie przepisów i norm prawnych z zakresu prawa rodzinnego i prawa o aktach stanu cywilnego 40 państw świata!

Jest to pozycja, która z pewnością okaże się nieocenioną pomocą w pracy kierowników urzędów stanu cywilnego, dlatego też - aby trafiła do każdego z Was - wybraliśmy bezpośredni sposób dystrybucji.

Publikacja ta została wydana w sposób umożliwiający bieżącą aktualizację jej zawartości. Każdy urząd, który ją zakupi będzie otrzymywał raz w roku luźne karty z uaktualnionymi przepisami.

Obecnie tłumaczone są przepisy następnych krajów.

Przekazując Wam do użytku niniejszą książkę życzę satysfakcji z jej posiadania i możliwości korzystania z jej zawartości. Jednocześnie oczekujemy wszelkich - zarówno pozytywnych jak i negatywnych - o niej opinii.

Tomasz Brzóka

wiceprezes ZG SUSC RP

PTH „TECHNIKA”, członek wspomagający SUSC, podjęła się importu i rozesłania do wszystkich urzędów stanu cywilnego nowej publikacji SUSC wydanej w Niemczech zatytułowanej „USC I OBCOKRAJOWCY”.

Chcemy sprawnie przeprowadzić i sfinalizować całą „operację”, i tu bardzo liczymy na życzliwą współpracę wszystkich Kierowników urzędów stanu cywilnego:

a) w przypadku przyjęcia przesyłki przez urząd, prosimy o terminową realizację faktury (przelewem),
b) w przypadku nie przyjęcia przesyłki przez urząd prosimy na oryginale fak-

tury napisać „REZYGNACJA” i podpisać opatrując pieczęcią. Tak oznaczoną fakturę prosimy niezwłocznie odesłać wraz z książką pod adresem:

PTH „TECHNIKA”, ul. Toszecka 2, 44-102 GLIWICE
Dołączona faktura obejmuje cenę książki i koszt przesyłki.

Część nakładu już rozesłaliśmy. Spotkaliśmy się z podziękowaniami za nadesłanie cennej pomocy w pracy kierownika urzędu stanu cywilnego, ale również i z odmową przyjęcia przesyłki, a także dosyć agresywnymi telefonami wyrażającymi „niezadowolenie”.

Szanowni Państwo - nie jest niczym zamiarem zmuszanie kogokolwiek do zakupu, jednak nie ma innego sposobu dotarcia do tak ograniczonej liczby odbiorców, niż bezpośrednia dystrybucja. Do ilu księgań w Polsce trzeba by wysłać nakład niespełna 2,5 tys. egzemplarzy tak, by każdy z kierowników urzędów stanu cywilnego mógł do niego dotrzeć...

W przygotowaniu są kolejne publikacje. Ma też być wydany kalendarz dla urzędów stanu cywilnego. Zbliża się również termin zadecydowania o prenumeracie biuletynu na następny rok. Aby nikogo z Państwa nie denerwować niechcianymi przesyłkami, bardzo prosimy tych z Kierowników USC, którzy **nie życzą sobie**, by kiedykolwiek przysyłać do ich urzędów publikacje pomocne w pracy tych urzędów (są w zdecydowanej mniejszości, dlatego do nich kierujemy tę prośbę) o **przekazanie nam takiej informacji** (telefonicznie lub listownie) do końca października br. Tym z Państwa, którzy z życzliwością odnoszą się do naszej - i SUSC - działalności serdecznie za dotychczasową współpracę dziękujemy.

Z wyrazami szacunku

dyrektor PTH „TECHNIKA”

mgr inż. Władysław Penar

PRAWO W USC

PAŃSTWA, W STOSUNKACH Z KTÓRYMI ISTNIEJE WZAJEMNOŚĆ W ZAKRESIE UZNANIA WYROKÓW ORZEKAJĄCYCH ROZWÓD

Duży obrót prawny w zakresie obiegu dokumentów z całego świata może sprawić kierownikom urzędów stanu cywilnego wiele trudności. O ile bowiem naniesienie wzmianki marginesowej o rozwiązaniu małżeństwa na podstawie wyroku sądu polskiego nie budzi wątpliwości, o tyle wpisanie tej wzmianki na podstawie wyroku sądu zagranicznego uzależnione jest o tego, czy wyrok ten wymaga uznania przez sąd polski.

Zgodnie bowiem z art. 1145 ustawy z dnia 17 listopada 1964r. *Kodeks postępowania cywilnego* (Dz.U. Nr 46, poz. 296 z późn. zm.) „Skuteczność na obszarze Polski nie nadających się do wykonania w drodze egzekucji orzeczeń sądów zagranicznych w sprawach cywilnych, które należą w Polsce do drogi sądowej zależy od uznania ich przez sąd polski.

Nie wymagają uznania prawomocne orzeczenia sądu zagranicznego w sprawach niemajątkowych obywateli obcych, wydane przez sąd właściwy według ich prawa ojczystego, chyba że orzeczenie takie ma być podstawą zawarcia związku małżeńskiego albo stanowić podstawę wpisu w księdze stanu cywilnego, w księdze wieczystej lub innym rejestrze w Polsce”.

Orzeczenie sądu zagranicznego podlega uznaniu pod warunkiem wzajemności (art. 1146 § 1 kpc.), jeżeli:

1. orzeczenie jest prawomocne w państwie, w którym zostało wydane,
2. sprawa nie należy, według polskiego prawa lub umowy międzynaro-

dowej, do wyłącznej jurysdykcji sądów polskich lub sądów państwa trzeciego,

3. strona nie była pozbawiona możliwości obrony, a w razie nieposiadania zdolności procesowej - należytego przedstawicielstwa,
4. sprawa nie została już prawomocnie osądzona przed sądem polskim albo nie wszczęto jej przed sądem polskim powołanym do jej rozstrzygnięcia, zanim orzeczenie sądu zagranicznego stało się prawomocne,
5. orzeczenie nie jest sprzeczne z podstawowymi zasadami porządku prawnego w Rzeczypospolitej Polskiej,
6. przy wydaniu orzeczenia w sprawie, w której należało zastosować prawo polskie, prawo to zostało zastosowane, chyba że zastosowane w sprawie obce prawo nie różni się w sposób istotny od prawa polskiego.

Nie wystarczy więc, że jest zawarta umowa międzynarodowa z danym państwem o obrocie prawnym w sprawach cywilnych i karnych. Z postanowień tej umowy musi wynikać wzajemne uznawanie orzeczeń sądowych. Jeżeli brak jest takiego zapisu, to orzeczenie sądu zagranicznego, aby mogło stanowić podstawę naniesienia wzmianki marginesowej, musi być uznane przez sąd polski.

Z wnioskiem o uznanie orzeczenia sądu zagranicznego może wystąpić każdy, kto ma w tym interes prawny (art. 1147 § 2 kpc.).

Do wniosku o uznanie orzeczenia sądu zagranicznego wnioskodawca powinien dołączyć - oprócz urzędo-

wego odpisu wyroku - uwierzytelniony przekład tegoż na język polski oraz stwierdzenie, że orzeczenie jest prawomocne (art. 1147 § 2 kpc.).

O uznaniu orzeka sąd wojewódzki w składzie trzech sędziów zawodowych, który jest miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy lub w którego okręgu znajduje się miejscowo właściwy sąd rejonowy, a w braku tej podstawy - sąd właściwy dla m. st. Warszawy (art. 1148 kpc.).

Wykaz państw wg stanu na dzień 1 czerwca 1998 r., w stosunkach z którymi wyroki orzekające rozwód uznawane są z mocy prawa (w zakresie określonym przez umowy), bez uprzedniego uznania ich przez sąd polski

1. **Belgia** - Umowa o uznawaniu orzeczeń w sprawach o rozwód (Dz.U. z 1977r. Nr 39, poz. 234 i 235);

- 2. Białoruś** - art. 53 umowy o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych (Dz. U. z 1995 r. Nr 128, poz. 619 i 620);
- 3. Bułgaria** - art. 56 umowy o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Dz. U. z 1963 r. Nr 17, poz. 88 i 89) oraz Protokół (Dz. U. z 1981 r. Nr 10, poz. 44);
- 4. Czechy** i
- 5. Słowacja**
- art. 52 umowy o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i pracowniczych i karnych (Dz. U. z 1989 r., Nr 39, poz. 210 i 211);
- 6. Irak** - art. 26 umowy o pomocy prawnej i sądowej w sprawach cywilnych i karnych (Dz. U. z 1989 r., Nr 70, poz. 418 i 419);
- 7. Jugosławia**
- 8. Bośnia i Hercegowina**
- 9. Chorwacja**
- 10. Macedonia**
- 11. Słowenia**
- art. 56 ust. 3 umowy o obrocie prawnym w sprawach cywilnych i karnych (Dz. U. z 1963 r., Nr 27, poz. 162 i 163)
- 12. Litwa** - art. 52 ust. 1 umowy o pomocy i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych (Dz. U. z 1994 r. Nr 35, poz. 130 i 131);
- 13. Łotwa** - art. 54 umowy o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych (Dz. U. z 1995 r. Nr 110, poz. 634 i 535);
- 14. Maroko** - art. 28 umowy o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych (Dz. U. z 1983 r. Nr 14, poz. 69 i 70);
- 15. Mongolia** - art. 50 ust. 1 umowy o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Dz. U. z 1972 r. Nr 36, poz. 244 i 245);
- 16. Rosja** - art. 51 umowy o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych

i karnych (Dz. U. z 1958 r. Nr 32, poz. 147 i 148) wraz z Protokołem (Dz. U. z 1980 r., Nr 28, poz. 121 i 122);

- 17. Rumunia** - art. 46 umowy o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Dz. U. z 1962 r. Nr 63, poz. 301 i 302);
- 18. Syria** - art. 27 umowy o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych (Dz. U. z 1986 r. Nr 37, poz. 181 i 182);
- 19. Ukraina** - art. 48 ust. 1 umowy o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych (Dz. U. z 1994 r. Nr 96, poz. 465 i 466);
- 20. Węgry** - art. 57 ust. 1 umowy o obrocie prawnym w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Dz. U. z 1960 r. Nr 8, poz. 54 i 55) wraz z Protokołem (Dz. U. z 1982 r. Nr 5, poz. 33);

Wykaz państw, w stosunkach z którymi są wykonywane orzeczenia sądów wydawane w sprawach cywilnych, ale wymagające jednak uznania przez sąd polski

- 1. Algieria** - umowa dotycząca obrotu prawnego w sprawach cywilnych i karnych (Dz. U. z 1982 r. Nr 10, poz. 73 i 74);
- 2. Austria** - umowa o wzajemnych stosunkach w sprawach cywilnych oraz o dokumentach (Dz. U. z 1974 r. Nr 6, poz. 34 i 35);
- 3. Chiny** - umowa o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych (Dz. U. z 1988 r. Nr 9, poz. 65 i 66);
- 4. Egipt** - umowa o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. U. z 1994 r. Nr 34, poz. 126 i 127);
- 5. Finlandia** - umowa o ochronie prawnej i pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Dz. U. z 1981 r. Nr 27, poz. 140 i 141);
- 6. Francja** - umowa o prawie właściwym, jurysdykcji i wykonywaniu

orzeczeń w zakresie prawa osobowego i rodzinnego (Dz. U. z 1969 r. Nr 4, poz. 22 i 23);

- 7. Grecja** - umowa o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych (Dz. U. z 1982 r. Nr 4, poz. 24 i 25);
- 8. Koreańska Republika Ludowo Demokratyczna** - umowa o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Dz. U. z 1987 r. Nr 24, poz. 135 i 136);
- 9. Kuba** - umowa o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Dz. U. z 1984 r. Nr 47, poz. 247 i 248);
- 10. Tunezja** - umowa o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i karnych (Dz. U. z 1987 r. Nr 11, poz. 71 i 72);
- 11. Turcja** - umowa o pomocy prawnej w sprawach cywilnych i handlowych (Dz. U. z 1992 r. Nr 3, poz. 13 i 14);
- 12. Wietnam** - umowa o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Dz. U. z 1995 r., Nr 55, poz. 289 i 290);
- 13. Włochy** - umowa o pomocy sądowej oraz o uznaniu i wykonywaniu wyroków w sprawach cywilnych (Dz. U. z 1992 r. Nr 23, poz. 97 i 98).

Ponadto podpisane są już umowy z :

- 1. Federacją Rosyjską** o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych, podpisana w Warszawie dnia 16 września 1996 roku,
- 2. Republiką Cypru** o współpracy prawnej w sprawach cywilnych i karnych podpisana w Nikozji dnia 14 listopada 1996 roku.

Do dnia 1 czerwca 1998 r. umowy te nie weszły jeszcze w życie.

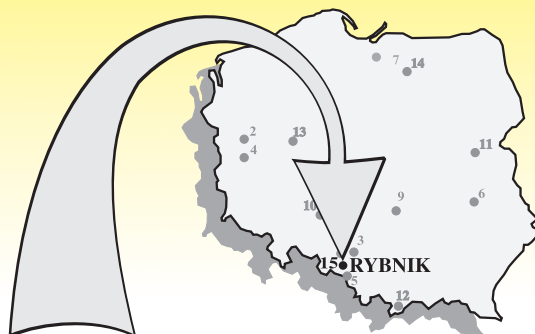
Wyroki orzekające rozwód wydane przez sądy pozostałych państw, z którymi Polska nie podpisała stosownych umów, zawsze wymagają uznania przez sąd polski.

mgr Krystyna Gładych

GALERIA USC

15 RYBNIK

Miasto RYBNIK

- województwo śląskie
- kod terytorialny: 27381
- liczba mieszkańców: 145000
- obszar: 135 km²

Urząd Stanu Cywilnego w Rybniku mieści się - łącznie z rybnickim Muzeum - w zabytkowym klasycystycznym Ratuszu z początków XIX w., odrestaurowanym w roku 1993. Pomieszczenia biurowe i archiwum znajdują się na parterze, zaś sala ślubów, poczekalnia i sala bankietowa mieszczą się na reprezentacyjnym I piętrze.

USC obsługuje miasto Rybnik wraz ze wszystkimi dzielnicami włączony-

mi administracyjnie w obręb miasta.

W USC w Rybniku sporządza się rocznie około

- 2000 aktów urodzeń,
- 800 aktów małżeństw,
- 1500 aktów zgonów.

W USC w Rybniku pracuje łącznie 8 osób. Kierownikiem jest Elżbieta Sojka, a zastępcą kierownika Krystyna Kolorz.

W archiwum rybnickiego USC znajdują się księgi urodzeń, małżeństw i zgonów od 1874 roku.

W czerwcu 1992 roku wprowadzono w USC w Rybniku komputerowy system rejestracji stanu cywilnego firmy PTH „TECHNIKA” z Gliwic.

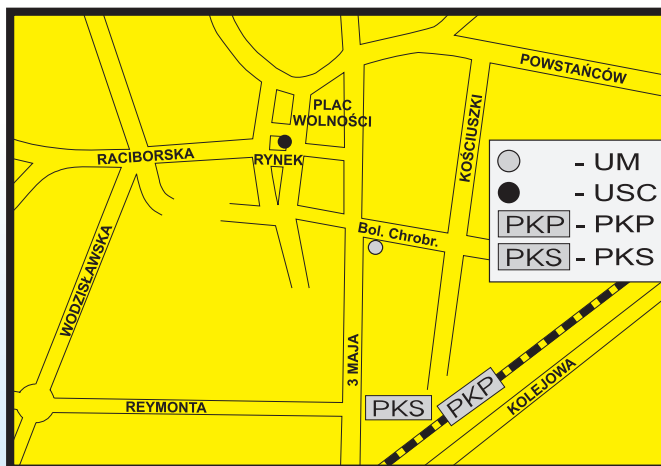
Adres USC:

40-200 Rybnik

Rynek 18

tel. (0-36) 422-32-10

tel./fax 422-41-24

Sala bankietowa

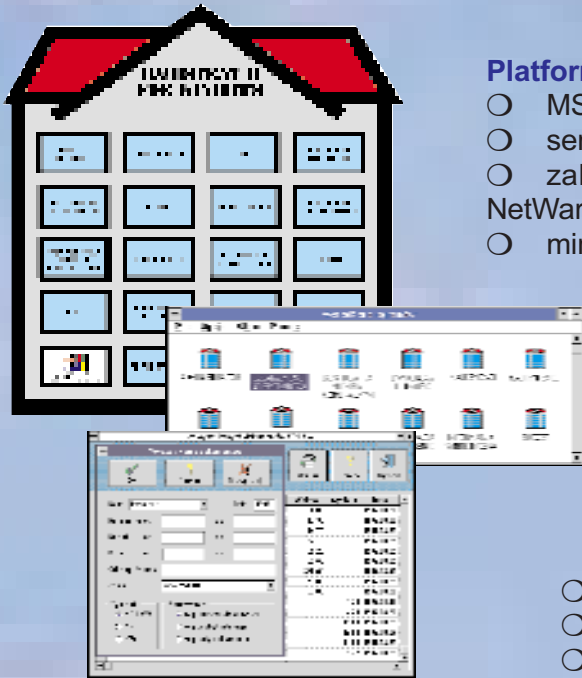
Wejście do sali ślubów

Sala ślubów

Zintegrowany i kompleksowy system dla urzędów miast i gmin

MAGISTRAT II for Windows powstał jako pierwszy w Polsce w środowisku Windows system informatyczny dla administracji samorządowej. W skład zintegrowanego systemu wchodzi kilkadziesiąt podsystemów i aplikacji, które zapewniają realizację funkcji ewidencyjnych, fiskalnych, finansowych oraz zarządzanie obiegiem dokumentów w urzędzie w przyjaznym środowisku graficznym. Końcowym efektem używania naszych aplikacji jest sprawnie i dobrze obsłużony obywatel, zdrowy budżet i sprawne - oparte o rzeczywiste i aktualne dane - zarządzanie.

Platforma programowo-sprzętowa:

- MS Windows 3.xx lub MS Windows 95
- serwer bazy danych (MS SQLServer, SQLBase itd.)
- zalecana sieć komputerowa MS Windows NT lub Novell NetWare
- minimalne wymagania sprzętowe

Cechy systemu:

- wielodostępność
- interfejs graficzny zgodny z MS Windows PL
- modularność programowa i sprzętowa
- ochrona i bezpieczeństwo danych
- skalowalność
- otwartość
- kompleksowość
- szybkość przetwarzania - architektura klient/serwer
- integracja
- modularność programowa i sprzętowa
- stała aktualizacja i rozwój
- najwyższa jakość zgodna ze standardami światowymi
- rozsądna cena

**Magistrat II
for Windows**

Kompleksowa oferta MiCOMP-u dla urzędów administracji samorządowej:

- analiza potrzeb urzędu
- dostawa i instalacja sprzętu
- dostawa oprogramowania systemowego i narzędziowego
- projektowanie i wykonywanie okablowania strukturalnego
- instalacje oprogramowania sieciowego
- tworzenie oprogramowania aplikacyjnego
- integracja oprogramowania aplikacyjnego ze sprzętem
- szkolenia, wdrożenia i nadzór autorski

MiCOMP SYSTEMY KOMPUTEROWE

40-045 KATOWICE, ul. Astrów 7
tel./fax: (032) 513-086, 518-628, 518-609, 517-193

e-mail:
micomp@micomp.2si.com.pl